

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігі мен дербестігін дамыту құралы ретінде «Сөйлейтін қабырға» технологиясының маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ 28.10.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР «орта – үшінші тәрбиеші», дербестік, заттық-дамытушы орта, интерактивті сөз қабырғасы, ойын арқылы оқыту, өзін-өзі реттеу, педагогикалық құжаттама, сөйлейтін қабырға	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/183577/
---------------------------------	--	---

Сакиева Жаншат Жеткиншековна

Атырау облысы. Қызылқоға ауданы.

Сағыз елді мекені. «Ақбота» бөбекжай балалар бақшасы.

Тәрбиеші

АННОТАЦИЯ

Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігі мен дербестігін арттыруда «Сөйлейтін қабырға» технологиясының теориялық негіздері мен практикалық қолданылу тетіктері қарастырылады. Зерттеу Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты мен үлгілік бағдарламасын іске асыру жөніндегі нұсқаулық талаптарын, сондай-ақ «орта – үшінші тәрбиеші» қағидасын тұжырымдайтын халықаралық тәжірибені және ерте жастағы сауат ашуда кеңінен қолданылатын интерактивті «сөз қабырғалары» (word walls) әдістемесін тірек етеді. Мақалада «Сөйлейтін қабырға» ұғымының мазмұны мен функциялары, заттық-дамытушы ортаның архитектурасы, дербес әрекетті жоспарлау мен өзін-өзі реттеуді қолдайтын таңдау логикасы, тіл және ұғымдық сөздік дамуының механизмдері, сондай-ақ педагогикалық құжаттама (documentation) мен кері байланыс арқылы оқу нәтижелерін бекіту жолдары сараланады. Ұсыныстар балабақша педагогтеріне, әдіскерлерге және білім беру менеджерлеріне арналған.

Кілт сөздер: сөйлейтін қабырға, заттық-дамытушы орта, ойын арқылы оқыту, дербестік, өзін-өзі реттеу, «орта – үшінші тәрбиеші», интерактивті сөз қабырғасы, педагогикалық құжаттама.

КІРІСПЕ

Мектепке дейінгі кезең – бала дамуының қарқынды жүретін, құндылық бағдарлары мен оқу уәжінің қалыптасатын сензитивті уақыты; осы кезеңдегі орта сапасы мен ұйымдастыру логикасы танымдық белсенділік, дербестік және өзін-өзі реттеу дағдыларының іргетасын қалайды. «Сөйлейтін қабырға» (қазақ және орыс педагогикалық дискурсында «сөйлеуші/говорящая стена» деп те аталады) – топ бөлмесінің қабырғасын мазмұндық, интерактивті, сенсорлық және бағыттаушы ақпаратпен «сөйлетіп», баланың дербес зерттеуін, таңдауын және тілдік-коммуникативтік әрекетін ынталандыратын технология; оның түбірінде Reggio Emilia бағыты ұсынған «орта – үшінші тәрбиеші» қағидасы мен отандық стандарттағы заттық-дамытушы ортаға қойылатын талаптар жатыр.

ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗ ЖӘНЕ ҰҒЫМДЫҚ ШЕКАРА: «ОРТА – ҮШІНШІ ТӘРБИЕШІ» ҚАҒИДАСЫНАН «СӨЙЛЕЙТІН ҚАБЫРҒАҒА» ДЕЙІН

Reggio Emilia дәстүрі орта мен материалдық кеңістікті «үшінші тәрбиеші» деп қарастырып, бала-орта-педагог ұштағанындағы өзара әрекеттестікті дидактикалық бірлік деңгейіне көтереді, соның ішінде қабырғалар тек әшекей не ақпарат тасымалдаушы емес, баланың сезімдік тәжірибесін, сұрақ қоюын, салыстыруын және интерпретациясын тудыратын, кері байланыс беретін «серіктес» ретінде ұйымдастырылады; отандық нормативті құжаттар да заттық-дамытушы ортаның қолжетімділігі, қауіпсіздігі, вариативтілігі мен баланың дербес бастамасын қолдауын негізгі қағида ретінде бекітеді, ал «сөйлейтін қабырға» осы талаптарды стенд, панель, магниттік-кинетикалық беттер, қалталы модульдер, пиктограммалар және визуалды-мәтіндік репертуар арқылы бала әрекетіне тікелей «шақыру» ұсынатын педагогикалық технологияға айналдырады.

ЗАТТЫҚ-ДАМУШЫ ОРТАНЫҢ АРХИТЕКТУРАСЫ: ҚАБЫРҒА КЕҢІСТІГІН ОҚУ-ІЗДЕНІС СЦЕНАРИЙЛЕРІНЕ КАЛИБРЛЕУ

«Сөйлейтін қабырға» жобалауда қабырға модульдері мақсатқа сай логикамен орналасып, әр модуль дербес әрекет үшін «жұмыс орнын» ұсынады: күн тәртібі мен «күннің картасы», лексикалық тақырып аймағы, зертханалық мини-панель (түйсіктік материалдар, ұста-сезіну жолақтары), «сұрақ-жауап» терезелері, балалардың өз өнімдерін ілуге арналған «құжаттама» аймағы, таңдау мен өзін-өзі бағалауға көмектесетін пиктограммалы чектер, осылардың барлығы қабырғаға тік жазықтықта жинақталады да, кеңістікті «горизонтальдан» «вертикальға» көшіру арқылы назарды шоғырландыру мен көру-кінестетикалық байланыстарды күшейтеді; мұндай

архитектура баланың оқу уәдесін графикалық айқындықпен ұсынатын, сенсорлық кері байланыс беретін және қауіпсіздік, қолжетімділік, биіктік-масштаб талаптарына жауап беретін орта құруға мүмкіндік береді.

ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТІ ҚОЗҒАУ: ҚАБЫРҒАДАҒЫ «ШАҚЫРУ СИГНАЛДАРЫ», ПРОБЛЕМАЛЫҚ МАРКЕРЛЕР ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУГЕ БАҒЫТТАУ

Баланың танымдық белсенділігін тұрақты түрде «оятып» отыру үшін қабырға модульдері проблемалық сұрақтармен, салыстыру, жіктеу, сәйкестендіру, болжам жасауға итермелейтін визуалдармен, қысқа нұсқаулықтармен және «ойлан да белгіле» форматындағы белгішелермен түйінделеді, мұнда педагогтың рөлі – модульдің тілін баланың жас ерекшелігіне сай қысқа, айқын, әрекетке жетелейтін «шақыруға» айналдыру және сол шақыруды ойында, тәжірибеде, драмаландыруда «жауап беруге» жеткізу; тәжірибе көрсеткендей, осылайша құрастырылған қабырға балаларды материалмен өзара әрекетке, ұжымдық талқылауға және дербес шешім іздеуге итермелейді, бұл өз кезегінде байқампаздық, еске ұстау, логикалық байланыс орнату дағдыларын күшейтеді және «қате жасау құқығы» бар қауіпсіз ортада зияткерлік батылдықты қалыптастырады.

ДЕРБЕСТІК ПЕН ӨЗІН-ӨЗІ РЕТТЕУДІ ҚОЛДАУ: ТАҢДАУ АРХИТЕКТУРАСЫ ЖӘНЕ ӘРЕКЕТ ЦИКЛДАРЫ

Қабырға технологиясының басты артықшылығы – баланың күнделікті әрекетін өз бетінше жоспарлауына мүмкіндік беретін «таңдау архитектурасын» енгізуі: модульдер оқудың шағын мақсаттарына айналады, бала пиктограммалар арқылы «не істеймін – қалай тексеремін – қайда ілемін» тізбегін өзі құрастырады, ал педагог баланың таңдауларын рефлексияға бағыттайтын қысқа сұрақтармен сүйемелдейді; осылайша дербес жоспарлау, уақытты бағалау, өз жұмысын аяқтауға табандылық көрсету және серіктеске көмектесу тәрізді өзін-өзі реттеу индикаторлары күшейеді, бұл «орта – үшінші тәрбиеші» қағидасының нақты мінез-құлық нәтижелеріне айналуын көрсетеді.

ТІЛ ЖӘНЕ ҰҒЫМДЫҚ СӨЗДІК: ИНТЕРАКТИВТІ «СӨЗ ҚАБЫРҒАЛАРЫ» АРҚЫЛЫ БАЙЛАНЫС ОРНАТУ ЖӘНЕ ДӘЛ АТАУ ЖАСАУ

Тілдік дамуда «сөйлейтін қабырға» интерактивті «сөз қабырғасы» қағидасымен ұштасып, тақырыптық лексиканы тірек суреттермен, морфемалық үлгілермен, дыбыстық/әріптік сәйкестендірумен, мәтін-икона жұптарымен және балалардың өз

қолымен жасалған карточкаларымен байланыстырады, бұл сөз тану, дәл атау жасау, сөйлем құрау және ұғымдық желілерді қалыптастыруға көмектеседі; зерттеулер «сөз қабырғаларын» жай көрнекілік емес, оқушының сөзбен әрекет етуін талап ететін, сөздік қор мен жазу-оқу дағдыларын күшейтетін белсенді құрал ретінде сипаттайды, сондықтан қабырғаға «қимылдат, жылжыт, сәйкестендір, ата» типіндегі тапсырмаларды, жұптық-шағын топтық «қабырға жанындағы диалогтарды» енгізу ұсынылады.

ҚҰЖАТТАМА ЖӘНЕ БАҒАЛАУ: ҚАБЫРҒАДАҒЫ «КӨРІНЕТІН ОЙЛАУ» МЕН АТА-АНАМЕН БАЙЛАНЫС

Қабырға технологиясын тұрақты педагогикалық құжаттамамен (балалар жұмыстары мен фотоесептер, «оқу оқиғалары» мен қысқа түсіндірмелер, балалардың өз сөзімен айтқан рефлексиялары) толықтыру оқу процесін «көрінетін ойлау» форматына ауыстырады және ата-анамен диалогқа нақты негіз береді, өйткені қабырғадағы материалдар – баланың оқу жолының куәгері әрі талқылау құралы; бұл тәсіл Reggio-тұжырымдаманың құжаттама мәдениетімен үндес, ал отандық нормативті ортада педагогикалық құжаттама мен кері байланыс циклдарын жоспарлы түрде жүргізу ұсынылады, нәтижесінде оқу-ойын әрекетінің деректері балалардың күшті жақтарын айқындауға, келесі оқу қадамдарын дәл жобалауға және орта сапасын жүйелі аудиттеуге мүмкіндік береді.

ҚОРЫТЫНДЫ

«Сөйлейтін қабырға» технологиясы – мектепке дейінгі ұйымдарда танымдық белсенділік пен дербестікті қолдаудың архитектуралық-педагогикалық шешімі, ол қабырға кеңістігін «сөйлейтін» құралға айналдырып, баланың сезімдік-танымдық тәжірибесін, сөздік-коммуникативтік белсенділігін және өзін-өзі реттеуін біртұтас циклде іске қосады; бұл тұрғыдан алғанда, технология отандық стандарттағы заттық-дамытушы ортаға қойылатын талаптарды және «орта – үшінші тәрбиеші» қағидасын тәжірибеге аударудың пәрменді жолы болып саналады, ал интерактивті «сөз қабырғалары» тіл мен ұғымдық ойлаудың тірек механизмі ретінде әдістемені күшейтеді, сондықтан балабақша кеңістігін желілік модульдермен қайта калибрлеу, таңдау архитектурасын енгізу және құжаттама мәдениетін орнықтыру – оқу сапасын арттырудың стратегиялық бағыты.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

[1] Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен

кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары (03.08.2022 ж., №348 бұйрық). Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031> Адилет

[2] Қазақстан Республикасы «Балаларды ерте дамыту институты». Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі нұсқаулық (2022). Қолжетімді: https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2022/12/rukovodstvo_kz_131222.pdf Иррд

[3] ACECQA (Australia). *The Environment as the “Third Teacher” (Quality Area 3 brief)*. Қолжетімді: https://www.acecqa.gov.au/sites/default/files/2018-04/QA3_TheEnvironmentAsTheThirdTeacher.pdf acecqa.gov.au

[4] Darragh, J. C. *The Environment as the Third Teacher (ERIC Full Text, 2006)*. Қолжетімді: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED493517.pdf> ERIC

[5] Reading Rockets. *Word Walls (сыныптағы стратегия)*. Қолжетімді: <https://www.readingrockets.org/classroom/classroom-strategies/word-walls> Reading Rockets

[6] Fox Wilker, J. *Using Word Wall Activities in Early Childhood Classrooms*. *Northwest Journal of Teacher Education*, 2008. Қолжетімді: <https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1173&context=nwjte> pdxscholar.library.pdx.edu

[7] МААМ.ru. *Технология «Говорящая стена»: теория и практика (2022)*. Қолжетімді: <https://www.maam.ru/detskijasad/tehnologija-govorjaschaja-stena-teorija-i-praktika.html> maam.ru

[8] ГОВОРЯЩАЯ СТЕНА. Журнал «Universum: Психология и образование», 2023. Қолжетімді: <https://7universum.com/ru/psy/archive/item/15966> 7universum.com

КМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.